Jolsvai András

Amadeo lekéste a csatlakozást

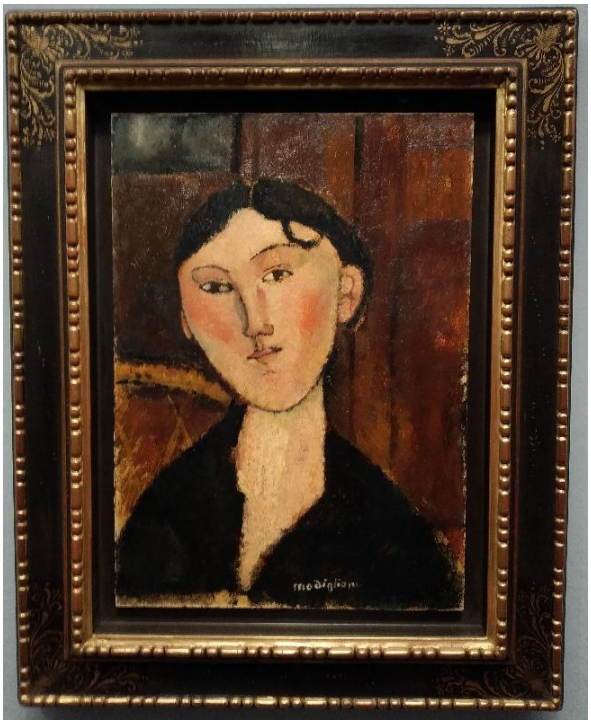
Amadeo Modigliani halálának századik évfordulójára a bécsi Albertina nagyszabású retrospektív kiállítással örvendeztette meg a híveit: a tárlat 2021. szeptember 17-én nyílt meg.

Ezen a mondaton ötven év múltán bizony elcsodálkozhat a dolgokban jártas múzeum-látogató. Merthogy ő úgy tudja, Modigliani 1920 januárjában halt meg, fájdalmasan korán, harmincöt éves korában. Így hát ez a tárlat a százegy éve elhunyt alkotó előtt tiszteleg.

A ma embere azonban nem csodálkozik semmin. A ma embere tudja, hogy a pandémia nemcsak a mindennapjainkat dúlta szét, hanem a naptárunkat is. Tudja, hogy a kétezerhúszas olimpiát huszonegy nyarán rendezték, ahogy az európai futballbajnokságot is, tudja, hogy egy év úgy múlt el, mintha nem is lett volna.

Az Albertina is természetesen tavaly szerette volna megnyitni ezt a nagyszabású tárlatot, de a helyzetet látva visszakoztak: az igazgató kijelentette, legalább háromszázezer látogatóra lesz szükségük, hogy egy ilyen kiállítás ne legyen (nagyon) veszteséges, és az abban a helyzetben korántsem garantálható – hisz három kontinensről százharminc műalkotás érkezik, melyeket hatvan különböző tulajdonostól kell kölcsönözni. (Legyen ez ötvenkilenc, hiszen a rendező intézmény is jelentős Modigliani-gyűjteménnyel rendelkezik.)

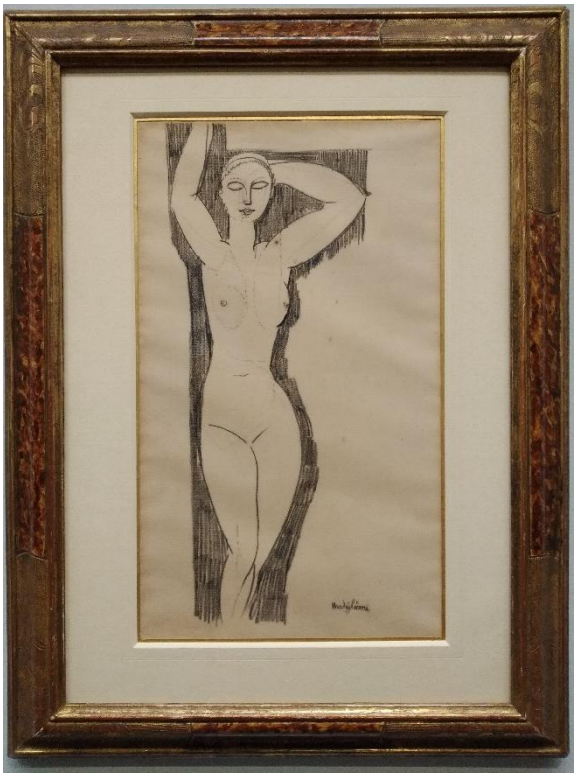
Akkor még mindenki azt hitte (ez meg legyen remélte), hogy egy évvel később visszatér az élet a normális medrébe. De nem tért. Így hát igazán van elég szurkolnivalónk, hogy a vírus negyedik hullámának erősödése nem fogja derékba törni a múzeumigazgatói terveket. Hogy maszkban és oltási igazolvánnyal felszerelkezve, egymástól megfelelő távolságot tartva is összejön majd a megfelelő létszám.

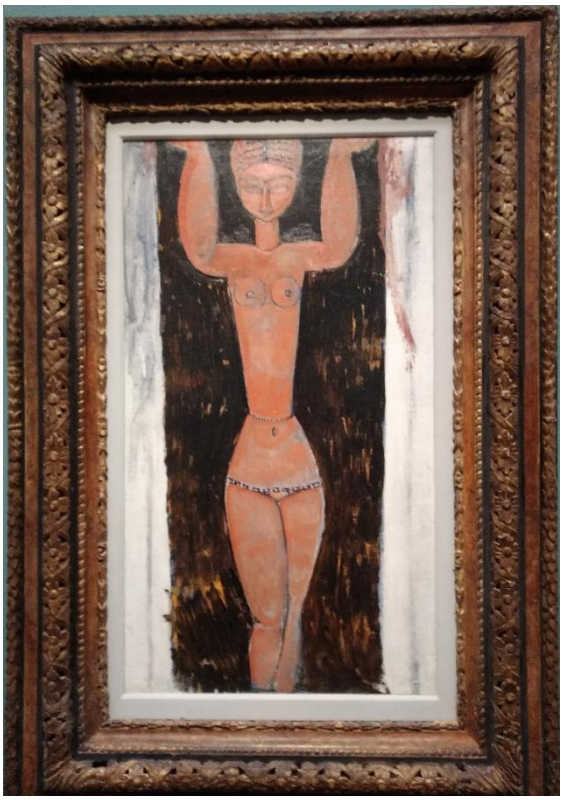

Rajtunk, mint látják, nem múlott. Mi már a bemutató másnapján tiszteletünket tettük a Burgban.

Nekünk, pestieknek, egy különleges összehasonlításra is alkalmat adott ez a látogatás. Hiszen öt évvel ezelőtt a Nemzeti Galéria jelentkezett egy emlékezetes Modigliani-kiállítással. Akkor nyolcvan műtárgyat láthattunk, most csaknem kétszer annyit – igaz, a legjelentősebb, emblematikus képek és szobrok itt is, ott is jelen vannak. Mindkét helyen nagy hangsúlyt fektettek a párizsi avantgarde művészeti élet bemutatására – méltán, hisz Modigliani központi szerepet játszott benne, mindenki ismerte és el-

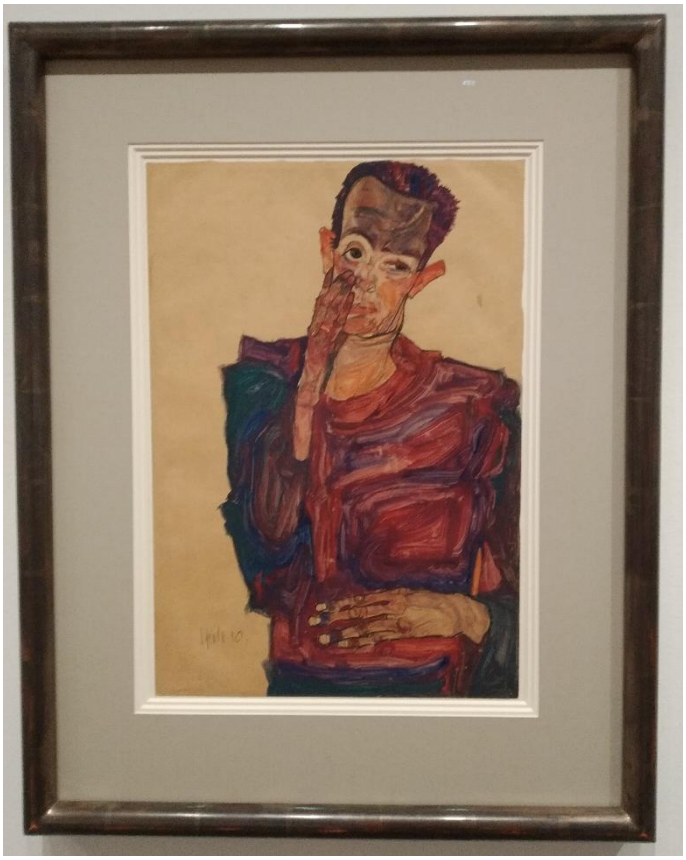

ismerte, kivéve a közönséget –, és kitüntetett szerepet játszottak mindkét tárlaton a pályatársakról készített rajzok, festmények. Ahogy külön fejezetet érdemeltek az elhíresült, sőt, elbotrányosult aktkiállítás képei is Pesten épp-úgy, mint Bécsben. (Csak mellékesen jegyzem meg, hogy a botrány a művészetek városában, Párizsban tört ki, tizenhétben, ott, ahol addigra láttak már egyet és mást a művészetkedvelők. Szelíd, szeretetteljesen ábrázolt női aktokról van szó, melyeknek több közük van a reneszánsz madonnákhoz, mint a korabeli

vadakhoz. És akkor még nem beszéltünk Klimt túlcsorduló érzékiségéről vagy Schiele kegyetlen őszinteségéről ebben a műfajban: de hát a művészettörténet sok-sok ilyen furcsaságot ismer.)

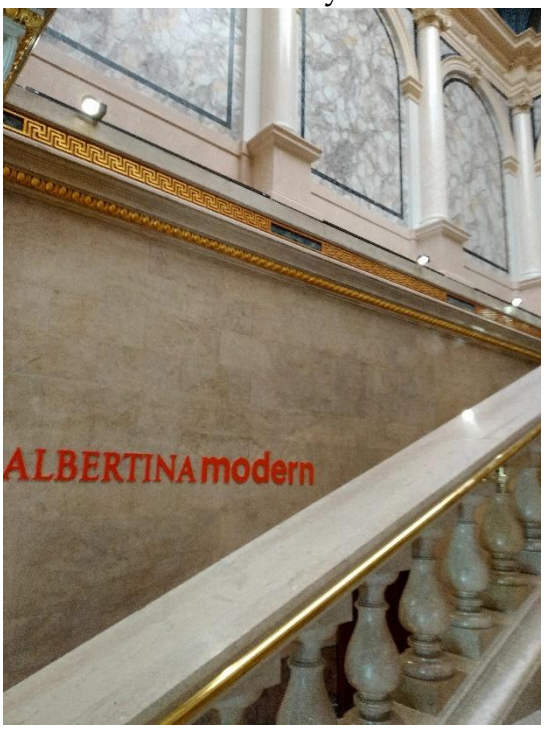
Ezek a legfontosabb párhuzamok – a különbségekről meg annyit, hogy Pesten nagyobb teret kapott a szobrász, Bécsben viszont – a tárlat alcíme is erre utal – a primitivizmus forradalma: az a folyamat tehát, ahogyan a korszak alkotói felfedezik maguknak az itt-ott tovább élő ősi kultúrákat, és azokat alkotó módon beépítik a maguk ouvre-jébe. Modigliani itt voltaképpen egy divathullámot követ, más kérdés, hogy így talál igazán önmagára, így alkotja meg a védjegyévé lett ovális arcú figurákat is.

Modigliani rövid élete tele volt drámai fordulatokkal, betegségekkel, sikertlenséggel, halálfélelemmel, droggal, alkohollal, pusztítással, pusztulással, de mindez a művészetére semmi hatással nem volt. (Ahogy a külvilág olyan eseményei sem, mint, mondjuk, egy világháború.) Ő csak ment, megállíthatatlanul, a maga útján, kizárólag a belső hangokra hallgatva, átlépve gátakon és konvenciókon, mellőzve a lázadás bármilyen gesztusát. Aki az Albertina termeit végigjárja ezen az őszön, elmerenghet a maradandóság kiszámíthatatlan működéséről is.

ps: Ha már ennyit Albertináztunk, illik megjegyeznünk, hogy tavalytól két társintézményről beszélünk. A Habsburg-névadó (valójában a beházasodott szász-tescheni herceg) lélegzetelállító méretű gyűjteménye mellett, mely a Burg egyik szárnyában működik jó ideje, esztendeje a Künstlerhaus gyönyörűen felújított termeiben megnyílt az Albertina Modern, mely legfőképpen a hajdani Essl-gyűjteményre támaszkodik. Ott most a Schiele és követői a sláger, a névadó mellett olyan alkotók

felvonultatásával, mint Georg Baselitz, Valie Export, Maria Lassnig, Arnulf Rainer, Erwin Wurm (és sokan mások), vagyis a huszadik század második felének osztrák élvonala. Ne hagyják ki azt sem.

Ki tudja, mikor mehetünk megint.

Fotó: Tanyi Adrienne